

JOANNA OJDANA*

RUCH PIELGRZYMKOWY DO SANKTUARIUM ŚW. ANNY
W PAMIĘCI WSPÓŁCZESNYCH MIESZKAŃCÓW
GÓRY ŚW. ANNY W ŚWIETLE SOCJOLOGICZNYCH
BADAŃ JAKOŚCIOWYCH. ZARYS PROBLEMATYKI

Góra św. Anny pozostaje niezmiennie jednym z najbardziej popularnych górnośląskich centrów pątnicznych. Jak wskazywał w 1980 r. biskup opolski Alfons Nossol:

Jest świętym miejscem dla Ludu Bożego na Śląsku [...]. Sanktuarium na tej górze, miejsce szczególnego kultu łaskami słynącej figurki św. Anny Samotrzeciej¹, stanowi dla niego symbol łączności pokoleń i miłości rodzinnej, daje moc wytrwania w chwilach nawet najtrudniejszych².

Odbywający się tu od wieków ruch pielgrzymkowy jest tego dowodem. Jednocześnie *sacrum* tego miejsca wchodzi także w relację z codziennym życiem

---

* Joanna Ojdana – pracownik Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu; e-mail: j.ojdana@o2.pl.

¹ Znaczące dla utrwalenia kultu św. Anny, a tym samym ukształtowania z biegiem czasu nazwy miejscowości, było sprowadzenie na początku XVII w. za pośrednictwem baronowej Anny Marii Kochcickiej z d. Małtyc gotyckiej figurki św. Anny Samotrzeciej wraz z umieszczonymi w figurze relikwiami św. Anny. Na początku XVII w. relikwie te, będące własnością baronowej, po jej śmierci, zgodnie z jej życzeniem, przekazane zostały przez jej męża Mikołaja, ówczesnego starosty Ujazdu, na Górę Chełmową. Miało to miejsce między 1611 a 1630 rokiem, kiedy zmarł także Mikołaj Kochcicki. Od czasu translacji owej figury z relikwiami nastąpiło ożywienie jej kultu. Zob. P. MANIURKA. *Gotycka rzeźba św. Anny Samotrzeciej*. W: N. BONCZYK. *Góra Chełmska (Góra św. Anny – wspomnienia z roku 1875)*. Opole 1985³ s. 149-155.

² A. NOSSOL. *Słowo wstępne do numeru specjalnego poświęconego 500-leciu sanktuarium na Górze św. Anny*. „Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej” 1980 nr 4 s. 73.

ludności rodzimej, zamieszkałej w Górze św. Anny (tak brzmi oficjalna nazwa miejscowości położonej na Górze św. Anny), przenikając je, a nawet podporządkowując kalendarzowi pielgrzymkowemu. Dotychczasowe opracowania odnoszące się do ruchu pątniczego w Górze św. Anny nie podejmowały szerzej zagadnień związanych z wpływem obecności w sanktuarium tysięcy pielgrzymów na świętoannieńskie rodziny. W niniejszym artykule przedstawiono wyniki badań przeprowadzonych w formie indywidualnych wywiadów z rodzinami mieszkającymi w Górze św. Anny od kilku pokoleń, odnoszące się do wzajemnego ich współistnienia i współżycia w sąsiedztwie sanktuarium oraz kalwarii.

1. DZIEJE SANKTUARIUM NA GÓRZE ŚW. ANNY DO 1945 ROKU

Góra św. Anny jest szczególnym miejscem pątniczym na Górnym Śląsku – „stolicą łaski dla pielgrzymów”³, „miejscem świętym”, z którego „[...] szczytu święta Anna błogosławi całemu ludowi śląskiemu”⁴. Już od XV w. Góra Chełm, Góra św. Jerzego⁵, bo takie były najstarsze nazwy tego wzniesienia, stanowiła miejsce kultu dzięki ufundowaniu tu przez ród Strzałów kościoła pw. św. Anny. Sprowadzenie i osiedlenie małopolskich franciszkanów reformatów na Górze Chełmowej w 1656 r., a także wzniesienie 33 kaplic kalwaryjskich przez śląski ród Gaszynów w latach 1700-1709, sprawiły, że Góra św. Anny stała się centrum pielgrzymkowym dla wiernych z Górnego Śląska, a nawet Niemiec, Czech, Moraw i Słowacji⁶. Pierwsze obchody kalwaryjskie odbyły się 14 września 1764 r. podczas uroczystości Podwyższenia Krzyża św., połączonych z poświęceniem rozbudowanej kalwarii⁷. W 1770 r. na Górę św. Anny przybyło już ponad 25 tys. pątników⁸. W latach następnych liczba ta stale wzrastała: w 1779 r. odnotowano na kalwarii obecność 63 tys. pielgrzymów, a w 1805 r. – ponad 56 tys.⁹

Symboliki religijnej tego miejsca, wzmacnianej przez doroczne wielkie nabożeństwa kalwaryjskie, nie zdołały zniwelować na przestrzeni lat różne wydarzenia:

³ *Pobożny pielgrzym. Przewodnik dla pielgrzymujących na Górę Świętej Anny i do innych miejsc cudownych*. Góra św. Anny 1897 s. 96-98.

⁴ BONCZYK. *Góra Chełmska* s. 5.

⁵ H. BOREK. *Kartki z dziejów nazewnictwa śląskiego*. „Kwartalnik Nauczyciela Opolskiego” 1969 nr 3 s. 36-37; *Historia Góry Świętej Anny na Górnym Śląsku. Opracowana na podstawie niepublikowanych źródeł przez o. Chryzogona Reischa kapłana zakonu franciszkańskiego*. Oprac. J.R. Gohly. Wrocław 2006 s. 36.

⁶ K. LIS. *Góra św. Anny*. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 5. Lublin 1989 kol. 1374; J. Myszor. *Duszpasterstwo parafialne na Górnym Śląsku w latach 1821-1914*. Katowice 1991 s. 142.

⁷ CH. REISCH. *Pamiętka 200-letniego istnienia Kalwarii na Górze św. Anny*. Tłum. J. Bednorz. Wrocław 1909 s. 40.

⁸ J. GÓRECKI. *Pielgrzymowanie Górnoślązaków na Górę św. Anny w latach 1859-1914. Studium teologiczno-pastoralne*. Katowice 2002 s. 49.

⁹ *Tamże* s. 59.

sekularyzacja i wysiedlenie reformatów przez władze pruskie w 1811 r., pół-wieczny okres bezfranciszkański, przybycie niemieckich franciszkanów z Westfalii na Górę św. Anny w 1859 r.¹⁰, drugie wygnanie annogórskich franciszkanów przez władze pruskie podczas Kulturkampf w 1875 r. i ich powrót po 1887 r.¹¹ Ruch pielgrzymkowy w okresie od Kulturkampf do I wojny światowej szacuje się średnio na około 50 tys. pątników rocznie, biorących każdorazowo udział w najważniejszych wielkich odpustach, tj. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny oraz Podwyższenia Krzyża św. Największą liczbę wiernych zgromadziły obchody 200-lecia wybudowania kalwarii w 1910 r., trwające od odpustu św. Anny (26 lipca) do odpustu Podwyższenia Krzyża św. (14 września), w czasie których nastąpiła koronacja figury św. Anny Samotrzeciej¹². Wzięło w nich udział 150 tys. pielgrzymów¹³. Uczestnictwo w uroczystościach sporych grup pątników stworzyło potrzebę przygotowania dodatkowego placu przy bazylice. Wykorzystano do tego wyrobisko po dawnym kamieniołomie u stóp kościoła pątniczego, gdzie w latach 1912-1914 wzniesiono z wapiennego budulca Grotę Najświętszej Maryi Panny z Lourdes – Grotę Lurdzką.

Okres I wojny światowej (1914-1918) oraz lata powstań śląskich (1919-1921)¹⁴ nie wpłynęły znacząco na obniżenie poziomu ruchu pielgrzymkowego z obszaru Górnego Śląska na Górę św. Anny. Od 1925 r. istotną rolę odgrywały odbywające się tu tzw. pielgrzymki stanowe, skupiające młodzież męską i żeńską¹⁵. Liczebność obchodów kalwaryjskich również nie ulegała ograniczeniu, mimo wybudowania w latach 1934-1938 przez władze nazistowskie niedaleko sanktuarium amfiteatru na kilkadziesiąt tysięcy osób (istniejącego do dziś) oraz górującego nad nim pomnika obrońców niemieckiego Śląska (*Thingstätte*), poległych podczas trzeciego powstania śląskiego w 1921 r. (wyburzonego na początku maja 1945 r., po przyłączeniu Śląska Opolskiego do Polski). Obiekty te miały stanowić przestrzeń do obchodów nazistowskich rocznic zwycięstwa nad powstańcami śląskimi na Górze

---

¹⁰ Przybycie franciszkanów w 1859 r. znacznie wymorzyło ruch pielgrzymkowy na Górę św. Anny. Świadczy o tym chociażby 400-tysięczna rzesza pielgrzymów przybyłych na jubileusz 100-lecia nabożeństw kalwaryjskich na Górze św. Anny, które odbywały się od 13 sierpnia do 18 września 1864 r. Zob. GÓRECKI. *Pielgrzymowanie Górnoślązaków na Górę św. Anny* s. 61, 67.

¹¹ *Historia Góry Świętej Anny na Górnym Śląsku* s. 167-336.

¹² A. HANICH. *Góra świętej Anny – centrum pielgrzymkowe Śląska Opolskiego 1945-1999. Studium historyczno-pastoralne*. Opole 1999 s. 75-76.

¹³ GÓRECKI. *Pielgrzymowanie Górnoślązaków na Górę św. Anny* s. 61.

¹⁴ Od XIX w. Góra św. Anny utożsamiana była z ośrodkiem działalności na rzecz polskości Górnego Śląska. To w jej okolicach w 1921 r. stoczona została największa bitwa trzeciego powstania śląskiego. Zob. F. HAWRANEK. *Góra św. Anny*. W: *Encyklopedia powstań śląskich*. Red. F. Hawranek [i in.]. Opole 1982 s. 149-151; J. WYGLEND. *Powstanie śląskie na Opolszczyźnie*. „Kwartalnik Opolski” 7:1961 nr 2 s. 20.

¹⁵ HANICH. *Góra świętej Anny – centrum pielgrzymkowe Śląska Opolskiego* s. 78, 103.

św. Anny niejako w kontrze do symboliki religijnej tego miejsca¹⁶. Znamienne były także represje ze strony rządu nazistowskiego wobec annogórskiego sanktuarium, polegające na likwidacji w 1938 r. franciszkańskiego muzeum misyjnego i konfiskacie jego cenniejszych zbiorów, odebraniu franciszkanom w 1939 r. Domu Pielgrzyma (wybudowanego w latach 1929-1932) i przeznaczeniu go na potrzeby folksdojczów z Besarabii czy wprowadzeniu 14 lipca 1939 r. zakazu używania języka polskiego podczas nabożeństw¹⁷. W 1940 r. nastąpiło trzecie wygnanie annogórskich franciszkanów przez gestapo i przejście klasztoru na potrzeby kolejnych grup folksdojczów ściąganych do Trzeciej Rzeszy z krajów ościennych¹⁸. Mimo to w latach II wojny światowej do sanktuarium nadal przybywali pątnicy, jednak już nie oficjalnie, w grupach zorganizowanych, lecz najczęściej prywatnie i indywidualnie¹⁹.

2. GÓRA ŚW. ANNY – GŁÓWNE MIEJSCE PĄTNICZE NA ŚLĄSKU OPOLSKIM PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ (1945-2018)

Po ustanowieniu w 1945 r. polskiej Administracji Apostolskiej Śląska Opolskiego (późniejsza diecezja opolska)²⁰ Góra św. Anny wzmocniła jeszcze bardziej swoją pozycję jako ośrodek pątniczy na Opolszczyźnie. Znaczącą rolę w nadaniu sanktuarium w Górze św. Anny roli „diecezjalnego centrum nowoczesnego duszpasterstwa”²¹ odegrał pierwszy administrator apostolski w Opolu ks. Bolesław Kominek (1945-1951). Pierwsze obchody kalwaryjskie po wojnie odbyły się w czasie tradycyjnego odpustu Podwyższenia Krzyża św. w 1945 r.²² Doniosłe dla wzmocnienia ruchu pielgrzymkowego na Górze św. Anny²³ w kolejnych latach było uczestnictwo w annogórskich uroczystościach przedstawicieli najwyższych władz kościelnych w kraju, jak udział kard. Augusta Hlonda, prymasa Polski,

¹⁶ E.S. POLLOK. *Legendy, manipulacje, kłamstwa prof. F.A. Marka w „Tragedii górnośląskiej” a prawda o Śląsku i powojennej dyskryminacji jego mieszkańców*. Żyrowa 1998 s. 66-67.

¹⁷ A.P. POLANKO. *Franciszkanie na Górze św. Anny w czasie drugiej wojny światowej*. Wrocław 2013 s. 119-152.

¹⁸ *Tamże* s. 68.

¹⁹ HANICH. *Góra świętej Anny – centrum pielgrzymkowe Śląska Opolskiego* s. 131.

²⁰ TENŻE. *Czas przełomu. Kościół katolicki na Śląsku Opolskim w latach 1945-1946*. Opole 2008 s. 211-239.

²¹ B. KOMINEK. *W służbie Ziemi Zachodnich*. Wrocław 1977 s. 98.

²² POLANKO. *Franciszkanie na Górze św. Anny* s. 174.

²³ W latach 1951-1956, w wyniku stalinowskiego terroru wobec Kościoła, nastąpiło zmniejszenie tradycyjnego ruchu pielgrzymkowego do sanktuarium. Dopiero w czasie politycznej odwilży (1957-1962) odnotowano wzrost liczby pielgrzymek na Górę św. Anny. Zob. A. HANICH. *Liczebność i zasięg przestrzenny pątnictwa na Górę Świętej Anny w latach 1945-1985*. W: *Dziedzictwo duchowe i historyczne Góry Świętej Anny. Materiały z sesji naukowej odbytej na Górze Świętej Anny 5 listopada 1996 r.* Red. W. Musialik. Opole – Wrocław 1997 s. 53.

w pierwszej powojennej pielgrzymce mężczyzn 29 czerwca 1947 r. czy kolejnego prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego, który uczestniczył w pielgrzymce mężczyzn i młodzieńców 21 czerwca 1953 r.²⁴, a także regularny udział w wielu tutejszych uroczystościach pierwszego biskupa opolskiego Franciszka Jopa oraz kolejnego biskupa opolskiego Alfonsa Nossola. Uroczystości jubileuszu 500-lecia sanktuarium, połączone z papieskim wyniesieniem kościoła pw. św. Anny do godności bazyliki mniejszej, odbywające się w 1980 r. z udziałem całego Episkopatu Polski, zgromadziły około 100 tys. pątników²⁵. Natomiast największą liczbę pielgrzymów w historii sanktuarium odnotowano podczas nieszporów maryjnych z udziałem papieża Jana Pawła II, w trakcie jego drugiej pielgrzymki do Polski, 21 czerwca 1983 r. Wtedy to na annogórskich błoniach opodal bazyliki św. Anny obecnych było blisko milion wiernych²⁶. Od tego pamiętnego wydarzenia w 1983 r. zauważalny jest stały wzrost ruchu pielgrzymkowego do annogórskiego sanktuarium, zarówno krajowego, jak i zagranicznego, grupowego i indywidualnego²⁷.

Coroczne nabożeństwa pielgrzymkowe w annogórskim sanktuarium można za Andrzejem Hanichem sklasyfikować jako: ponaddiecezjalne – mające rangę ogólnoregionalnych, w których uczestniczą pielgrzymi z całego Górnego Śląska, przybywający na tutejsze obchody przeważnie w zorganizowanych grupach parafialnych, najczęściej pod opieką swego duszpasterza, i diecezjalne – obejmujące swym zasięgiem diecezję opolską, skupiające indywidualnych pielgrzymów, przybywających do sanktuarium samodzielnie²⁸. Najistotniejszym świętem w kalendarzu dorocznych świąt liturgicznych w Górze św. Anny są obchody święta patronalnego ku czci św. Anny 26 lipca²⁹, w trakcie których w uroczystej procesji przenosi się figurę św. Anny Samotrzeciej z bazyliki do Groty Lurdzkiej. Natomiast najwięcej pielgrzymów przyciągają kilkudniowe odpusty z wielkimi obchodami kalwaryjskimi: Podwyższenia Krzyża św. (odbywający się we wrześniu), Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny oraz Aniołów Stróżów (obydwa odbywające się w sierpniu). Frekwencję pielgrzymów na uroczystościach w latach 1990-1997 obrazuje wykres nr 1³⁰.

²⁴ TENŻE. *Góra świętej Anny – centrum pielgrzymkowe Śląska Opolskiego* s. 163.

²⁵ F. MRÓZ. *Pielgrzymowanie do sanktuarium na Górze Świętej Anny w latach 1996-2006. W: Pod płaszczem św. Anny. Materiały z konferencji historycznej z okazji 350-lecia przybycia franciszkanów na Górę Świętej Anny 1965-2006. Góra Świętej Anny 25-26 X 2006. Wrocław 2007* s. 77.

²⁶ A. HANICH. *Największa pielgrzymka – z Ojcem Świętym Janem Pawłem II*. W: TENŻE. *Góra Świętej Anny. Sanktuarium diecezji opolskiej*. Opole 1993 s. 89-123.

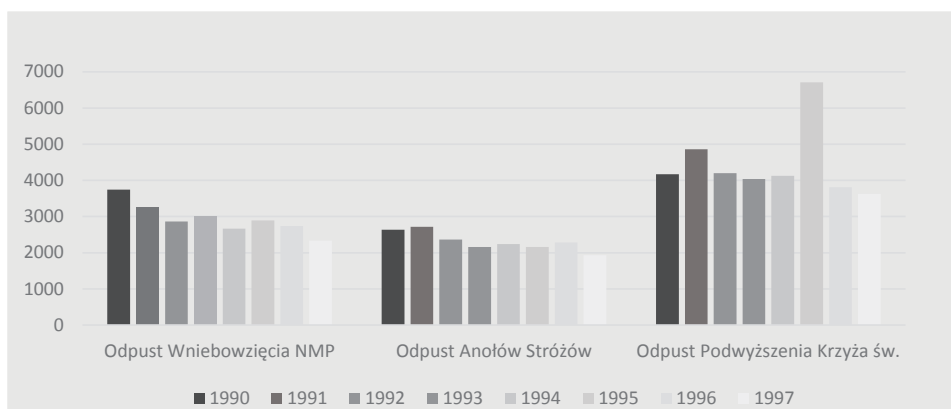
²⁷ Zob. MRÓZ. *Pielgrzymowanie do sanktuarium na Górze Świętej Anny* s. 73-82.

²⁸ HANICH. *Góra świętej Anny – centrum pielgrzymkowe Śląska Opolskiego* s. 247.

²⁹ Od 1964 r., w wyniku ogłoszenia św. Anny główną patronką Śląska Opolskiego, uroczystości św. Anny obchodzone są jako odpust diecezjalny. *Tamże* s. 249.

³⁰ *Tamże* s. 335.

Wykres 1. Liczba pielgrzymów biorących udział w poszczególnych odpustach w latach 1990-1997

Źródło: oprac. własne na podstawie danych zestawionych w: A. Hanich. *Góra świętej Anny – centrum pielgrzymkowe Śląska Opolskiego 1945-1999. Studium historyczno-pastoralne*. Opole 1999 s. 335.

Równie istotne, choć skupiające mniejszą liczbę pątników, są odbywające się do dziś w Górze św. Anny tzw. małe odpusty z obchodami kalwaryjskimi: w Wielki Piątek, w dzień znalezienia Krzyża św. połączony z pielgrzymką przewodników kalwaryjskich, w uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego, w święto Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła wraz z pielgrzymką tercjarzy (Franciszkański Zakon Świeckich), w uroczystość Matki Boskiej Szkaplerznej, we wspomnienie św. Piotra z Alkantary i podczas pielgrzymki myśliwych³¹. Dochodzą do tego odpusty franciszkańskie: Matki Boskiej Anielskiej z Porcjunkuli oraz św. Franciszka z Asyżu, połączony z pielgrzymką orkiestr kalwaryjskich, a od 1990 r. także hodowców gołębi³².

Oprócz wspomnianych tradycyjnych odpustów nabożeństwami skupiającymi rzesze uczestników były i są nadal pielgrzymki diecezjalne: mężczyzn i młodzieńców, młodzieży żeńskiej (od 1992 r. pielgrzymka ogólnomłodzieżowa), ministrantów, chorych i niepełnosprawnych (obecnie Dzień Modlitw Chorych i Dzieci Specjalnej Troski), głuchoniemych, niewidomych (obecnie Dzień Modlitw Osób Niewidomych), księży, sióstr zakonnych, dzieci, młodzieży i studentów (od 1997 r. nazywana Świętem Młodzieży, mająca zasięg międzynarodowy), chórów kościelnych (obecnie Dzień Modlitw Chórów Kościelnych), ludności cygańskiej (od 1996 r. mniejszości narodowych i etnicznych), wolontariuszy i pracowników charytatywnych czy pielgrzymki żołnierzy i strażaków³³.

³¹ Tamże s. 265-270.

³² Tamże s. 271.

³³ Tamże s. 271-309.

Od niedawna ową różnorodność form annogórskiego pielgrzymowania wzbogacają: odbywające się w maju – pielgrzymka rowerzystów, diecezjalna pielgrzymka Dzieła Modlitwy w intencji Kapłanów „Oremus”, pielgrzymka miłośników koni i zaprzęgów konnych, pielgrzymka osób konsekrowanych, pielgrzymka górników i skalników z zakładów cementowo-wapiennych, pielgrzymka artystów; w czerwcu – pielgrzymka sołtysów i rad sołeckich, pielgrzymka szkół imienia św. Jana Pawła II, pielgrzymka przyjaciół misji i Ziemi Świętej, pielgrzymka róż różańcowych rodziców; w sierpniu – pielgrzymka motocyklistów; we wrześniu – pielgrzymka członków Związku Górnośląskiego; w październiku – pielgrzymka Dzieci Maryi, żywego różańca i Bractwa św. Anny³⁴.

3. ANNOGÓRSKIE SANKTUARIUM WE WSPÓŁCZESNYCH RELACJACH RODZIN ZAMIESZKAŁYCH OD POKOLEŃ W MIEJSCOWOŚCI GÓRA ŚW. ANNY

W niniejszej części skupiono się przede wszystkim na relacjach i współzależnościach, jakie występowały na przestrzeni lat pomiędzy rodzinnymi mieszkańcami Góry św. Anny a przybywającymi do sanktuarium pielgrzymami. Dotychczas znana literatura przedmiotu odnosząca się do Góry św. Anny – centrum pielgrzymkowego Śląska Opolskiego, koncentrowała się głównie na zaprezentowaniu ujęcia teologiczno-pastoralnego czy historyczno-pastoralnego³⁵. Podjęcie badań socjologicznych w tym aspekcie pozwala na przeprowadzenie analizy bezpośredniego wpływu ruchu pielgrzymkowego na współczesną ludność mieszkającą tuż nieopodal sanktuarium w ich najmniejszych strukturach, a więc w rodzinach³⁶.

³⁴ Program uroczystości kościelnych na Górze św. Anny w 2018 roku. W: Sanktuarium Świętej Anny. 2018. Wrocław 2017.

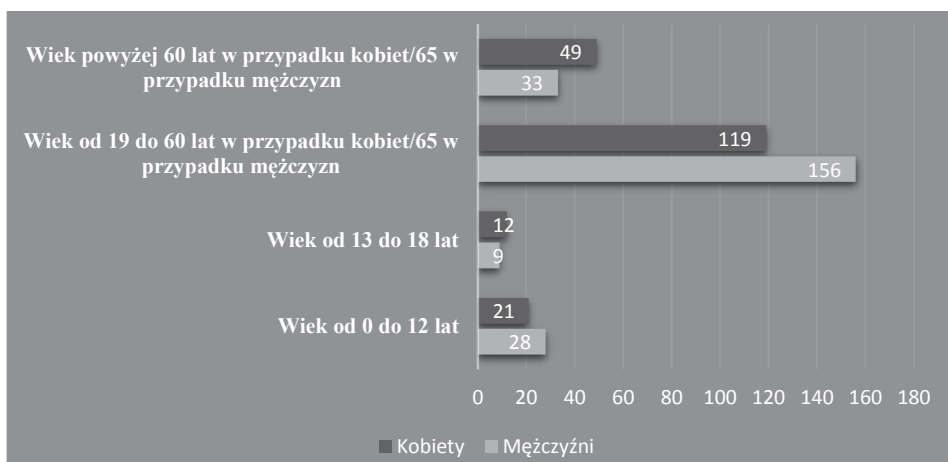
³⁵ Kluczowymi pozycjami są tu: HANICH. *Góra świętej Anny – centrum pielgrzymkowe Śląska Opolskiego*; GÓRECKI. *Pielgrzymowanie Górnoślązaków na Górę św. Anny* (w publikacji tej ks. J. Górecki szeroko opisuje zagadnienie motywów pielgrzymowania do annogórskiego sanktuarium, wykorzystując także informacje pozyskane w wyniku wywiadów z pielgrzymami przeprowadzonych w latach 1979-2001, w tym z czterema osobami z Góry św. Anny); MRÓZ. *Pielgrzymowanie do sanktuarium na Górze Świętej Anny* s. 73-82.

³⁶ Rodzina wyposaża jednostki w zespół wartości, które znacząco wpływają na selekcję treści przekazów do niej docierających. Stanowi swego rodzaju filtr dla komunikatów płynących do jednostek, a także filtr informacji, które osadzają się w pamięci. Każda rodzina posiada swoje wspomnienia, które tylko ona sobie przypomina. Są one specyficzne tylko dla niej, bo przez nią przeżywane, niejednokrotnie stanowiąc fundament jej pamięci. Zob. B. SZACKA. *II wojna światowa w pamięci rodzinnej*. W: *Między codziennością a wielką historią. Druga wojna światowa w pamięci zbiorowej społeczeństwa polskiego*. Red. P.T. Kwiatkowski [i in.]. Gdańsk – Warszawa 2010 s. 85.

Pamięć rodzinna ukształtowana jest poprzez pamięć komunikatywną³⁷. Obejmuje ona pamięć aktywną (wspominanie) i doświadczenia żyjących pokoleń dotyczące najbliższej przeszłości, przekazywane w wyniku interaktywnych działań w formie potocznej komunikacji ustnej: przekazów rodzinnych, rozmów międzypokoleniowych. Swą aktywnością obejmuje do trzech pokoleń żyjących w jednym czasie, które w swej pamięci przechowują wydarzenia z przeszłości, a więc z doświadczeń własnych bądź zasłyszanych doświadczeń innych. Oznacza to, że bezpośredni przekaz ustny odbywa się w triadzie: dziadkowie – rodzice – dzieci, a ich odejście powoduje jej zanik³⁸.

Współczesne społeczeństwo Góry św. Anny, zgodnie z danymi Urzędu Miejskiego w Leśnicy z grudnia 2017 r., w większości tworzą osoby od 19. do 60. roku życia. Mieszkańcy po 60. roku życia stanowią niecałe 20% obecnych osób zameldowanych w Górze św. Anny³⁹. Szczegółową strukturę ludności rodzimej przedstawia wykres poniżej.

Wykres 2. Struktura wiekowa mieszkańców Góry św. Anny

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Referatu Spraw Obywatelskich Urzędu Miejskiego w Leśnicy na dzień 18 grudnia 2017 r.

³⁷ W niniejszym opracowaniu odnośnie do terminu wprowadzonego przez J. Assmanna (zob. J. ASSMANN. *Pamięć kulturowa. Pismo, zapamiętywanie i polityczna tożsamość w cywilizacjach starożytnych*. Warszawa 2008) przyjęto tłumaczenie «pamięć komunikatywna», podobnie jak przyjmuje B. Szacka. Zob. SZACKA. *II wojna światowa w pamięci rodzinnej* s. 84. W polskim dyskursie, za sugestią M. Saryusz-Wolskiej, przyjmuje się także tłumaczenie «pamięć komunikacyjna», podkreślające akt międzypokoleniowego przekazu. Zob. M. SARYUSZ-WOLSKA. *Wprowadzenie*. W: *Pamięć zbiorowa i kulturowa. Współczesna perspektywa niemiecka*. Red. M. Saryusz-Wolska. Kraków 2009 s. 29.

³⁸ ASSMANN. *Pamięć kulturowa* s. 13-14.

³⁹ Według danych Referatu Spraw Obywatelskich Urzędu Miejskiego w Leśnicy, stan na 18 grudnia 2017 r., Górę św. Anny zamieszkiwało (było oficjalnie zameldowanych) 427 osób, w tym 226 mężczyzn i 201 kobiet.

Podjęte przez autorkę badania jakościowe, zrealizowane poprzez bezpośrednie ustrukturyzowane wywiady indywidualne, skupiały się na analizie wspomnień przeżytych doświadczeń współczesnych mieszkańców Góry św. Anny⁴⁰. Struktura badań zakładała analizę pamięci rodzinnej w trzech pokoleniach, co poniekąd nawiązuje do symboliki miejsca – Góry św. Anny i jej patronki św. Anny Samotrzeciej – patronki więzi rodzinnych, łączniczki pokoleń. Badaniem objęto 10 rodzin. Rekrutowano osoby mieszkające od minimum dwóch pokoleń w Górze św. Anny, które deklarowały zainteresowanie przeszłością i religią. W każdej badanej rodzinie przeprowadzany był wywiad z trzema osobami (o ile było to możliwe) reprezentującymi każde z trzech pokoleń: trzecie pokolenie od 15 do 40 lat (urodzeni do 1977 r.), drugie pokolenie powyżej 40 do 65 lat (urodzeni w latach 1952-1976), pierwsze pokolenie powyżej 65 lat (urodzeni przed 1952 r.). Wywiady odbywały się w Górze św. Anny, w domach respondentów lub w siedzibie Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny. Przeprowadzone były zgodnie z dyspozycjami do wywiadów. Należy podkreślić, że wybór paradygmatu jakościowego w badaniach rodzi konsekwencje nie tylko w postaci sposobu ich prowadzenia, ale także możliwości uogólniania uzyskanych wyników na szerszą populację. Celem badań nie było natomiast uzyskanie wnioskowania statystycznego, lecz przede wszystkim rozpoznanie występujących relacji zakotwiczonych w pamięci rodzinnej.

Osobiste wspomnienia i subiektywne doświadczenia jednostek budują ich tożsamość. Odgrywają także istotną rolę w kreowaniu wspólnoty miejsca. Biografie ludzkie osadzone są w historiach danych wspólnot, w których jednostki żyją: rodziny, sąsiedztwa, miejscowości, narodu. Są jednocześnie częścią historii życia innych ludzi i stanowią część historii miejsca⁴¹. Indywidualne przeżycia i pamięć o nich, przekazywana w codziennej komunikacji wspólnotowej, wpływają na konstytuowanie obrazu przeszłości miejsca szczególnie wśród jego mieszkańców i przekazywanie go w międzypokoleniowej transmisji pamięci. Wśród badanych rodzin zamieszkałych w Górze św. Anny to przede wszystkim przeżycia religijne i osobiste emocje nimi wywołane wpływają na kształtowanie skojarzeń z tym

---

⁴⁰ Badania przeprowadzone zostały w ramach stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Całościowo objęły one cztery wątki: Góra św. Anny – miejscowość (rozpoznanie poczucia przynależności do miejsca, w którym dana rodzina żyje); sanktuarium św. Anny – miejsce – symbol kultu religijnego (analiza obecności sanktuarium w codziennym życiu świętoanniejskiej rodziny); Pomnik Czynu Powstańczego – symbol polskości (źródło informacji dotyczących roli uroczystości patriotycznych pod pomnikiem oraz działalności Muzeum Czynu Powstańczego dla mieszkańca Góry św. Anny i okolic); Góra św. Anny – Pomnik Historii (badanie wpływu historii tego miejsca na codzienne życie jego rodziny, a także tego, jaki obraz przeszłości Góry św. Anny zapisany w pamięci rodzinnej respondenci będą przekazywać następnym pokoleniom). W niniejszym artykule przedstawiono część odnoszącą się do wspomnień mieszkańców związanych z ruchem pielgrzymkowym do sanktuarium św. Anny w Górze św. Anny.

⁴¹ A.CH. MACINTYRE. *Dziedzictwo cnoty. Studium z teorii moralności*. Warszawa 1996 s. 389.

miejszem. Góra św. Anny jest od pokoleń miejscem żywej wiary przyciągającym rzesze pątników⁴². Respondenci podkreślali:

Człowiek wychował się tu w tym. To oddziaływało na nas to wszystko. [R: 7.2.]
Utożsamiamy się tu z tym, z tą tradycją, naszą religią. [R: 7.2.1]

Ponadto sanktuarium jest dla badanych „miejscem świętym” [R: 1.2], „jest prawie jak dom” [R: 2.3]. Kojarzy się „z przywiązaniem do Kościoła” [R: 2.2], ze św. Anną i jej figurą, „z sentymentem” [R: 5.2], „z naszym ołtarzem i Rajskim Placem” [R: 6.2.1]. Obecność sanktuarium w codziennym życiu świętoannieńskiej rodziny wielokrotnie była podnoszona w wypowiedziach badanych. Świadczą o tym choćby następujące słowa jednego z rozmówców:

W życie kościelne – w sanktuarium były zaangażowane całe rodziny. Mama i tato śpiewali w chórze, ja byłem ministrantem, siostra śpiewała w scholi. Bardziej uczestniczyliśmy w tych uroczystościach parafialnych niż ogólnodostępnych. Z babcią nie chodziłem do kościoła. Babcia miała budę z cukierkami. Budziara tak ją nazywano. [R: 3.2]

Sanktuarium dla mieszkających tu rodzin to także: pielgrzymi, ich śpiew rozlegający się po okolicy, orkiestry, obchody, odpusty, kalwaria i budy⁴³.

Badane rodziny, wśród uroczystości religijnych odbywających się na Górze św. Anny, podkreślały znaczące miejsce, jakie ma dla nich odpust ku czci św. Anny (około 26-29 lipca), procesja ze świecami podczas obchodów kalwaryjskich odpustu Podwyższenia Krzyża św. (około 13-16 września), obchody kalwaryjskie odpustu Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny (około 17-19 sierpnia) czy w Wielki Piątek. Rozmówcy, pomimo różnic pokoleniowych, podkreślali, że uczestniczą cyklicznie w uroczystościach, szczególnie w odpustach, angażują się całymi rodzinami od pokoleń w obchody kalwaryjskie, np. poprzez udział w chórze, orkiestrze, w przygotowaniu wieńców, w szycie sukni dla św. Anny, noszenie figury czy krzyża w czasie obchodów. Wskazują:

No my tym tu żyjemy. Tu każdy należy to do marjanek, to do chóru. [R: 7.2.2]
Ja ministrantką jestem. [R: 2.3]
Teraz należę do Bractwa św. Anny. Mój szwagier był misjonarzem w Boliwii i się zaangażowałam już 20 lat w działalność misyjną. [R: 4.2]

Aktywny udział członków rodzin w życiu sanktuarium wynika z wychowania religijnego w tych familiach. Uczestnictwo w obchodach

[...] to wzruszenie, poczucie wewnętrznej wspólnoty z tymi wszystkimi ludźmi tu zgromadzonymi. [R: 6.2.1]
To jest wewnętrzne przeżycie. [R: 6.2.2]

⁴² GÓRECKI. *Pielgrzymowanie Górnoślązaków na Górę św. Anny* s. 28.

⁴³ Terminem tym od kilkudziesięciu lat miejscowi określają liczne sklepiki (stragany) zlokalizowane tuż przy wejściu głównym do sanktuarium, u podnóża schodów prowadzących do kościoła.

Przedstawicielom najstarszego pokolenia badanych najbardziej utkwiły w pamięci pielgrzymka dziewcząt oraz pielgrzymka mężczyzn. Jeden z respondentów wspomina:

Każdego roku spotykali się ci, co szczęśliwie po wojnie wrócili – pamiętam, jak ojciec witał się z kolegami. [R: 2.1]

Czynnikiem, który decydował o zaangażowaniu się w uroczystości i udział w nich, jak wspominają, była głównie rodzinna tradycja: „No musiało się tam być. No jak to tak” [R: 2.1]. Z kolei badani reprezentujący najmłodsze pokolenie najbardziej wspominają pielgrzymkę dzieci:

Całe rodziny tu przyjeżdżają do św. Anny. Nawet maluszki. Jest wtedy msza w Grocie. W tym roku były też zabawy dla dzieci [R: 2.3]

a także uroczystości wielkopiątkowe na kalwarii oraz procesję ze świecami w ramach obchodów uroczystości Podwyższenia Krzyża św. Dla nich udział w tych uroczystościach wynikał również z rodzinnych tradycji:

My w tym zawsze braliśmy udział, od małego pamiętam. [R: 6.3]
No to tradycja jest. To jest normalna rzecz. [R: 7.3]

Czasem jednak, jak wskazują, dla nich, jako dzieci, miało to także pewną formę rodzinnego przymusu:

Jako dziecko chodziło się, bo było to narzucane. Chodziła babcia, potem z rodzicami. Obecnie staram się zabierać dzieci, ale to z poczucia potrzeby, a nie przymusu. Tradycją rodzinną było uczestnictwo, tu spotykała się społeczność św. Anny. Kultuwujemy to. [R: 3.2]

Tradycje te stanowią dla społeczności Góry św. Anny charakterystyczne zwyczaje lokalne, swoiste *signum loci* – znak tego miejsca.

Z przeprowadzonych badań terenowych dowiadujemy się, że zaangażowanie lokalnej społeczności w przygotowanie kalwarii na uroczystości, a także zależność życia codziennego świętoanników od życia kościelnego przyczyniały się niegdyś do budowania nie tylko wspólnoty religijnej, ale i społecznej pomiędzy samymi mieszkańcami, pomiędzy mieszkańcami i miejscowymi franciszkanami, a także pomiędzy mieszkańcami i pielgrzymami licznie przybywającymi na obchody. Ludność rodzima z Góry św. Anny aktywnie pomagała pielgrzymom w transporcie, a także zapewniała im w swoich domach nocleg czy wyżywienie w trakcie obchodów, za co pątnicy okazywali wdzięczność. Świadczą o tym liczne wspomnienia rozmówców. Warto przytoczyć choćby kilka z nich:

Na wozach ojciec jeździł po bagaże tych pielgrzymów wozem ze stacji (w Leśnicy). [R: 5.2]

Mąż później jeździł bagażówką i woził pielgrzymów na rekolekcje. To nam coś podarowywali, czy mąkę, czy cukier. [R: 4.2]

Kiedyś to my w domach przyjmowali pielgrzymów. My tu z 50, 60 osób mieli, a mieszkali tu dwie rodziny przecież. A nikt nikomu nie krzywdził, nic nie zginęło. [R: 2.1]

Oni w czwartek już przyjeżdżali na odpust Krzyża i zostawali do niedzieli. Było to zawsze przeżycie. Najlepsze były zabawy na siennikach. Miałam około ośmiu lat. Dla pielgrzymów były sienniki ze słomą w całym pokoju, korytarzu, na ziemi, na poddaszu. Mama gotowała im w dużym garnku rosół. Każdy czekał na ten rosół po obchodach. [R: 2.2]

No niby te nudle suppe codziennie się gotuje, ale na odpuscie to smakowała tym pątnikom najbardziej. [R: 10.2]

Jednocześnie zauważalne wśród wypowiedzi badanych było zrozumienie i uszanowanie potrzeb religijnych pielgrzymów i przedkładanie ich częstokroć nad swoje codzienne obowiązki, szczególnie związane z prowadzeniem gospodarstw:

Tu trza było przerywać prace polowe, na przykład kombajnu, bo przecież huk ciągników, to przeszkadzało tym pątnikom, w tym słuchaniu kazań. To nie można tak przecież. My tu blisko kalwarii pola mamy. To trzeba ich uszanować. [R: 7.2.2]

Niejednokrotnie relacje mieszkańców z pielgrzymami owocowały przyjaźniami trwającymi kilka lat. Świadczą o tym nie tylko przekazane podczas rozmowy z respondentami informacje, ale także przechowywane wspólne zdjęcia. Jeden z badanych wspomina pewnego mężczyznę, już wiekowego, który corocznie przyjeżdżał z pielgrzymką i zatrzymywał się u nich w domu. Traktował go jak swój drugi dom, pomagając annogórskim domownikom nawet w pracach w ogrodzie czy na polu. Pątnicy przywiązywali się do konkretnych rodzin, u których każdorazowo się zatrzymywali:

Myśmy byli, że tak powiem «skazani na to współlistnienie». To się przyjaźnie nawiązywały. Mówili do mnie wujek, jak już któryś raz przyjeżdżali do nas ci sami, bo oni wracali później do tych swoich rodzin, co je tu gościły. [R: 7.2.1]

Postęp kulturowo-cywilizacyjny, a także zmiany w sposobie funkcjonowania sanktuarium z biegiem czasu przyczyniły się do zaniku poczucia więzi wspólnoty powstałej wokół kalwarii pomiędzy mieszkańcami a pielgrzymami, szczególnie w latach 70., 80. i 90. XX w.

Kiedyś to mówiło się o tym, żyło się tym. Dziś tylko przyjeżdżają i odjeżdżają. [R: 2.2]

Ale my to są dalej z tym związani. No już nie tak jak kiedyś, że tu do nas na noclegi przyjeżdżali. Teraz to autami przyjeżdżają. My tu parking pielgrzymom dajemy. My tu tak blisko mieszkamy tego, że to tu wpływa. Inni robią żniwa, a my musimy zostawić, bo pielgrzymi przyjeżdżają. To trzeba obejście im przygotować. [R: 7.3]

No my tym tu żyjemy. Tu u nas przewija się kilkaset osób przez podwórze. Nawet jak brama zamknięta, to pytają: A co się stało, że zamknięte macie? To trzeba tu udostępnić tym pielgrzymom, od lat to robimy, kiedyś inaczej, teraz choć tak. [R: 7.2.2]

Nieziemna od lat pozostała natomiast działalność zarobkowa mieszkańców, towarzysząca funkcjonowaniu sanktuarium. Czasem całe rodziny były lub nadal są zaangażowane w prowadzenie „bud” (straganów) z dewocjonaliami.

Teść miał budę pod kościołem. Ciocia też [...]. Teść na deskach z brzozy sam malował takie drobiazgi i sprzedawał tu. Wszystkie pieniądze, jakie miał, wydał na zakup nakładu obrazków św. Anny przy takiej drukarni w Gliwicach, bo oni wyprzedawali się, bo wyjeżdżali. [R: 4.2]

Kiedyś było całkiem inaczej. Dziś stoi tylko kilka straganów. Kiedyś tych straganów było, jeszcze za niemieckich czasów, masa. Po wojnie to ciastkarze też byli [...]. Wszystko tu można było kupić. Te ciastka z odpustu były śmieszne. Trzeba było zawsze coś kupić na odpuscie i do domu zabrać. [R: 2.1]

Przywiązanie do miejsca kultu obecnego w Górze św. Anny wzmacniało wśród mieszkańców odpowiedzialność za to miejsce i wspólne podejmowanie starań w celu zapewnienia odpowiednich warunków, w tym czystości wokół niego.

Nasze życie cały czas się kręciło wokół tego [...]. Myśmy sobie tu wszyscy razem pomagali, tak jako sąsiedzi [...]. Wszystko się działo przy kościele. Mój ojciec mówił: «Kościół, mimo że przyjeżdża tu tylu pielgrzymów, to jest nasze. My jesteśmy za to odpowiedzialni». Chodziło się sprzątać kalwarię. Teraz tego nie ma. [R: 4.2]

Wszystko się opierało o kościół. Sprzątanie kalwarii, jak ksiądz poprosił o pomoc, to było najważniejsze. Wszystko się rzucało i szło do księdza, pomóc. No teraz też kontakt jest, ale mniejszy. Sprzątanie kalwarii trwało dwa-trzy tygodnie. Ksiądz nas, dzieci, na lody zapraszał. Zamiast religii się chodziło Grotę sprzątać. Kiedyś ludzie bardziej naciskali, żeby chodzić do kościoła, że tak należy. Teraz młodzi podchodzą do tego inaczej. [R: 2.2]

Zmiana warunków opieki nad sanktuarium i kalwarią, będąca wynikiem współczesnych uwarunkowań społeczno-kulturowych, wpłynęła na osłabienie wspólnoty wytworzonej przez pokolenia mieszkańców. Tradycje udziału w nabożeństwach, a także zaangażowanie całych rodzin w przygotowanie i udział w obchodach kalwaryjskich nadawały poczucie podporządkowania całego życia lokalnej społeczności kalendarzowi kościelnemu. Rodziny wspólnie dzieliły obowiązki wynikające z konieczności przygotowania sanktuarium i kalwarii na uroczystości oraz przyjmowanie pielgrzymów:

Cała społeczność była zaangażowana w uroczystości. Na ambonie ogłaszano, kiedy dana rodzina do czego ma się stawić. Cała rodzina była podporządkowana pod tę niedzielę. Jak byłem ministrantem, miałem przydziały dyżurów. Życie religijne kształtowało życie codzienne. Były zależne. [R: 3.2]

Wcześniej wszystko działo się wokół kościoła. To rzeczywiście nas uformowało. [R: 8.2]

Przeżycia osobiste związane z uczestnictwem w danych uroczystościach religijnych wpływają na utrwalenie pamięci o nich wśród danych rodzin. Pielgrzymka papieża Jana Pawła II na Górę św. Anny w 1983 r. była wydarzeniem, które najbardziej utkwiło w pamięci respondentów reprezentujących drugie pokolenie.

Największym wydarzeniem była wizyta Jana Pawła II. To się nie zdarza więcej. To był zaszczyt, że tego doznaliśmy. To było niesamowite przeżycie. Tu były kordony milicji. Ludzie szli od 5 rano aż do 17, dopóki Jan Paweł II nie przyleciał, szli i szli. [R: 5.2]

Całe rodziny przygotowywały się do udziału w pielgrzymce papieża. Niektórzy z mieszkańców mieli zaszczyt być w delegacjach z darami dla papieża. Ubrani w stroje ludowe witali Jana Pawła II.

Mama podarowała Mu [papieżowi] sukienkę na figurę św. Anny, którą potem dostał od Nossola [...]. Pielgrzymka Ojca Świętego to było przeżycie. [R: 4.2]

Jak mówią rozmówcy, przygotowania do wizyty papieża Jana Pawła II na Górze św. Anny trwały kilka miesięcy:

A tu to milicji wtedy było – całe szpalery (...). Milicja tu sprawdzała wszystko, domy, okna, na którą stronę są, kazali zamykać wszystko. Tu kary nakładali, jak drzwiczki do pieca złe były. Przygotowania miesiące trwały. W polach wytyczali drogi dla pielgrzymów, na naszym polu też. Tu wtedy ponad milion ludzi było u nas. To było wydarzenie, żeby papież po Górze św. Anny jeździł. Mieliśmy szczęście go widzieć. [R: 7.2.1]

Wizyta papieża była wydarzeniem wyjątkowym dla mieszkańców:

No nie można tam było nie być. [R: 4.2]

To była tak ogromna chęć bycia w tym. [R: 5.2]

Trzeba było być. Nie mogło być inaczej. [R: 7.2.2]

Osobiste poczucie religijności było główną determinantą udziału w uroczystościach.

Współcześnie, jak podkreślają respondenci, obecność sanktuarium i pielgrzymów przybywających do niego już nie wpływa tak mocno, jak kiedyś na ich codzienną egzystencję. Teraz ruch pielgrzymkowy jest raczej jednodniowy. Pątnicy przyjeżdżają na konkretne uroczystości:

Mieszkam na bocznej ulicy, w ogóle się tego tu nie odczuwa, że tam u góry się coś dzieje. Jak byłem mały, była większa frekwencja. [R: 10.1]

Pomimo zmiany formy pomocy niesionej pątnikom przez lokalną społeczność, w pamięci rodzinnej badanych żywe są wciąż historie o pielgrzymach goszczonych w domostwach, o śpiewach rozlegających się wieczorem w każdym ogro-

dzie, o wspólnych biesiadach przy ognisku, o przygotowywaniu posłań (sienników) i poczęstunku dla pątników. Wspomnienia te wywoływały pozytywne emocje wśród respondentów każdego pokolenia. A wśród przedstawicieli najmłodszej generacji rozmówców dało się wyczuć poczucie dumy, że wywodzą się z rodziny, która od pokoleń uczestniczy w pomocy pielgrzymom.

ZAKOŃCZENIE

Górze św. Anny należy rozpatrywać przede wszystkim jako przestrzeń symboliczną o sakralnym wymiarze⁴⁴, o czym świadczą fenomen pielgrzymowania, wiara i modlitwa pielgrzymów oraz wartości przeżywane wspólnotowo⁴⁵. Codzienne życie rodzimych mieszkańców Góry św. Anny od lat kształtowane jest przez bliskość sanktuarium św. Anny oraz ruch pielgrzymkowy. Przekaz doświadczeń żyjących współcześnie pokoleń świętoanników dokonywany jest w pierwszej kolejności w strukturach rodzinnych. Pamięć rodzinna obejmuje komunikację międzypokoleniową do trzech generacji. Indywidualne przeżycia i pamięć o nich, przekazywane w rodzinach, wpływają na pozostający w pamięci rodzinnej obraz przeszłości miejsca. Dla badanych rodzin mieszkających od pokoleń w Górze św. Anny góra ta jest „miejszem świętym”, przyciągającym jak magnes rzesze pielgrzymów; domem, w którym życie religijne kształtowało życie codzienne, wzajemnie uzależniając jedno od drugiego. Poczucie odpowiedzialności za sanktuarium i kalwarię od pokoleń towarzyszy rodzinom zamieszkałym w Górze św. Anny, a oni sami czują się nadal gospodarzami tego miejsca wobec przybywających tu licznie pielgrzymów. Wytworzone przez lata poczucie wspólnotowości pomiędzy mieszkańcami i sanktuarium, a także pomiędzy mieszkańcami i pątnikami znacząco wpływa na życie codzienne świętoannieńskich rodzin, budując ich tożsamość.

PILGRIMAGE TO THE SANCTUARY OF SAINT. ANNA IN THE MEMORY OF THE CONTEMPORARY INHABITANTS OF MOUNT ST. ANNE IN THE LIGHT OF SOCIOLOGICAL QUALITATIVE RESEARCH. OUTLINE OF THE PROBLEM

S u m m a r y

Mount St. Anna is a special pilgrimage place in Upper Silesia, centered around the cult of St. Anna Samotrzecia, a symbol of communication of generations and family love. The

⁴⁴ P. WRÓBLEWSKI. *Legitymizacja tożsamości etnicznej na Górze św. Anny. Między lokalnością a powszechnością*. W: *Między nostalgią a nadzieją. Dziedzictwo kulturowe w ujęciu interdyscyplinarnym*. Opole 2009 s. 84.

⁴⁵ GÓRECKI. *Pielgrzymowanie Górnoślązaków na Górę św. Anny* s. 28, 30.

pilgrimage movement takes place here annually, from the time when the Gaszyn family erected the calvary chapels in the years 1700-1709. Over the centuries, this place, despite historical turmoil, has become the pilgrimage center of Opole Silesia, to which pilgrims have always been moving to this day. The article focuses on presenting the relationships and interdependencies that have occurred over the years between native inhabitants of Mount St. Anne and pilgrims coming to the sanctuary on the basis of an analysis of the memories of modern families living in the Mount St. Anne.

Słowa kluczowe: ruch pielgrzymkowy, pielgrzymi, sanktuarium św. Anny, Góra św. Anny.

Key words: pilgrimage movement, pilgrims, sanctuary of St. Anne, Mount St. Anne.